

Reşat Nuri Güntekin'in "Gamsız'ın Ölümü" Adlı Hikâyesinde Çiftsesli ve Teksesli

Söylem

Kübra ONÜŞGÜN¹ - Salim DURUKOĞLU²

Makale Bilgisi	Öz
Geliş: 07.05.2025	Cumhuriyet dönemi sanatçılarından biri olan Reşat Nuri Güntekin (1889-1956), roman ve hikâye türlerinde başarılı eserler kaleme alarak edebiyat dünyasına adını yazdırmıştır. Eserlerinde güçlü gözlem yeteneğine dayanan realizm ön plana çıkmaktadır. Canlı bir üsluba sahip olan yazar, yapıtlarını konuşma dilinin sadeliğinde kaleme almıştır. Toplumsal sorunlar, bireylerin kendilerini gerçekleştirilmeye çalışan hâlleri, bozulan insan ilişkileri ve ahlâk yapısıyla ilgili konuları ele almış ve bu doğrultuda karakterler yaratmıştır. Bu çalışmada, yazarın "Gamsız'ın Ölümü" adlı hikâyesi ele alınmış ve nitel araştırma yöntemi olan durum çalışması tercih edilmiştir. Hikâye, çiftsesli ve tekkesli söylem açısından incelenmiştir. Rus kuramcı Mikhail Bakhtin tarafından ortaya atılan metotlara göre çiftseslilik, farklı bakış açılarının ve fikirlerin birleşim noktasıdır ve her karakter, yazardan bağımsız olarak farklı sesler içermektedir. Çiftsesli söylemin oluşması için sözcüklerin farklı bağlamlarda kullanılıp farklı anlamlar içermesi önemlidir. Tekseslilik ise eserde sınırlı bir anlam dünyası sunacağı için etkileşimin ve anlam dünyasının yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Bunun yanında karşıt görüşlerin yetersiz olması anlamın derinleşmesine engel olmaktadır. Kendi söylemini oluşturamayan karakterler de bağımsızlığını ilan edemez ve yazar tarafından oluşturulan nesne hâline gelirler. İncelenen hikâye, tekkesli ve çiftsesli söylemin yanında hayvanlara yönelik toplumsal tutumlar, insanlar ve hayvanlar arasında oluşan duygusal bağ, insani duygular gibi temalar açısından da ele alınmıştır. Çiftsesli söylemin hâkim olduğu ve hayvan sevgisinin farklı bakış açılarına göre ele alınan hikâye, ileti olarak çok katmanlı, içerik açısından ise duygusal bir yapıda karşımıza çıkmaktadır.
Kabul: 03.09.2025	
Yayın: 30.09.2025	
Anahtar Kelimeler: Reşat Nuri Güntekin, Gamsızın Ölümü, Çiftseslilik, Tekseslilik, Söylem.	

Polyphous and Monophonic Discourse in The Reşat Nuri Güntekin's Story "Gamsız's Death"

Article Info	Abstract
Received: 07.05.2025	Reşat Nuri Güntekin (1889-1956), one of the prominent authors of the Republican era, made a significant name for himself in the literary world with his successful works in the genres of novels and short stories. Realism, based on a strong power of observation, comes to the forefront in his works. The author, known for his vivid style, wrote his pieces in the simplicity of spoken language. He addressed themes such as social problems, individuals' efforts to realize themselves, deteriorating human relationships, and issues related to morality, and created characters in line with these themes. In this study, the author's short story "Gamsız's Death" is examined, using the qualitative research method known as a case study. The story is analyzed in terms of monologic and dialogic discourse. According to the methods proposed by Russian theorist Mikhail Bakhtin, dialogism is the convergence point of different perspectives and ideas, where each character embodies distinct voices independent from the author. For dialogic discourse to emerge, it is important that words are used in various contexts and carry multiple meanings. Monologism, on the other hand, presents a limited semantic universe, leading to insufficient interaction and depth of meaning. The lack of opposing viewpoints also hinders the deepening of meaning. Characters who cannot form their own discourse are unable to declare their independence and become objects shaped by the author. The story under analysis is examined not only in terms of monologic and dialogic discourse but also through themes such as societal attitudes towards animals, the emotional bonds formed between humans and animals, and human emotions in general. Dominated by dialogic discourse and addressing love for animals from various perspectives, the story presents a multi-layered message and a deeply emotional structure in terms of content.
Accepted: 03.09.2025	
Online: 30.09.2025	
Keywords: Reşat Nuri Güntekin, Gamsız's Death, Polyphony, Monophony, Discourse.	

¹ Sorumlu yazar, Doktora öğrencisi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkiye, ORCID: 0000-0002-7109-7837, kubra13gun@gmail.com

² Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkiye, ORCID: 0000-0002-2429-7609, sdurukoglu@gmail.com

Bu makaleden alıntı yapmak için/ To cite this article:

Onüşgün, K. ve Durukoğlu, S. (2025). Reşat Nuri Güntekin'in "Gamsız'ın Ölümü" adlı hikâyesinde çiftsesli ve tekkesli söylem. *Elektronik Dil ve Eğitim Dergisi*, 6(1), 49-59. <https://doi.org/10.5281/zenodo.17219804>

Giriş

Rus kuramcı Mikhail Bakhtin, Dostoyevski Poetikasının Sorunları kitabında çiftsesli ve teksesli söylem kavramlarını ele almıştır (Azeri, 2010). Bakhtin'e (2004) göre Dostoyevski'nin romanlarının başarılı olmasının ve özgünlüğünün kaynağı, eserlerinde çiftseslilik metodunu kullanmasıdır. Bunun için Dostoyevski'nin kahramanları, hem kendi dünyalarını hem de dış dünyayı özgün bakış açısıyla yorumlayıp değerlendirme gücüne sahiptir. Böylece ortaya çıkan eser, farklı bakış açılarının kesişim noktası hâline gelmektedir. Geleneksel romanlarda tanrısal bir güce sahip olan yazar, çoksesliliğin hâkim olduğu romanlarda bu konumdan vazgeçerek karakterlerin kendi bakış açılarını yansıtabildiği bir ortam sunmaktadır (Pamukçu, 2023). Terzioğlu (2009), Bakhtin'in "tüm derinliği ve özgünlüğüyle düşünen insan bilincine ve bu bilincin var olduğu diyalogik alana monolojik bir sanatsal yaklaşım aracılığıyla ulaşamayacağı" görüşünü belirtmiştir.

Sözcükler tek anlamlı değildir; geçmişle ve gelecekle bağları olan ve kullanıldığı bağlama göre anlam kazanan bir etkileşim ürünüdür. Voloşinov'e (2001) göre Bakhtin, dili toplumsal mücadelelerin sonucu diye tanımlar. Başkasından çeşitli anlamlar yüklenip gelen sözcük sanatçıya ulaşır ve sanatçıdan da okuyucuya yeni anlamlar yüklenerek aktarılır (Bakhtin, 2004). Bu durum, eserde çiftsesliliği (diyaloji) oluşturur. Sözü gönderici ve alıcı arasındaki etkileşimi, çiftsesliliği sağlayan en önemli unsurdur (Ergeç, 2018).

Çiftseslilik, metindeki ve sözcedeki seslerin çokluğudur (Dendale ve Coltier, 2006). Aynı temayı farklı şekillerde, farklı seslerle söylemek olan çokseslilik, metin içinde iç içe geçmiş anlamsal bağların yer almasıdır (Bakhtin, 2004). Bu durum, teksesliliğin esas olduğu metinlerde görülmez. Monolojik yöntemde, birden fazla fikrin, çağrışımın izlerine rastlanmaz. Metin içindeki olaylara ve bakış açılarına hâkim olan kişi sadece anlatıcıdır. Tekil bir doğruluk oluşturan bu durum, anlamsal zenginliğin yetersiz kalmasına neden olmaktadır. Bakhtin, özneyi açıklarken onun biricik olduğunu ve kendi biricikliği içinde hareket ettiğini belirtmiştir. Fakat özne, sadece kendi biricikliği içinde değerlendirilirse eylemleri basit ve teksesli hâle gelmektedir. Bu durum, anlamsal oluşumları engellemektedir. Kısacası özne, diğeri olmadan tanımlanamaz ve anlam üretemez (Fırıncioğulları, 2016: 451). Bakhtin'e göre kişinin varlığının farkına varabilmesinin yolu, kendine başkasının gözünden bakabilmesi ve başkasıyla etkileşime geçmesiyle mümkündür.

Modern romanlarda temel özellik, karakterlerin seslerinin yazarın sesinden ayrılarak bağımsızlık kazanabilmeleridir. Karakterler birer nesne değil, öznedir. Yazarın söylemek istediklerini değil, kendi söylemlerinin taşıyıcılarıdır (Aktulum, 2007). Çiftsesli metinlerde, farklı bakış açılarının sayıca fazla olması değil bu bakış açılarının birbirlerini yanıtlayarak diyalogik ilişki kurmaları önemlidir (Çakmakçı, 2009). Teksesli söylemin ağır bastığı eserlerde ise farklı bakış açılarının, karşıt görüşlerin sınırlı olması anlamın derinleşmesine engel olmaktadır. Bakhtin'e (2004) göre bu sınırlılık içindeki kahramanlar, tek bir düşüncenin veya olayın varlığından rahatsız olurlar ama bunu bir söyleme dönüştüremediklerinden dolayı kabullenmek zorunda kalırlar.

Bireysel sesler, diyalogik ilişkiler kurarak çiftseslilik oluşmasını sağlamaktadır. Azeri'ye (2010) göre sözcükler, kişinin içinde bulunduğu bağlama, başkalarının yorumlaması sayesinde girmektedir. Bu nedenle sözcüklerin farklı bağlamlarda kullanılıp farklı anlamlar içermesi, çiftseslilik için önemlidir. Metinde söylenen sözler ile anlatılanlar farklı da olabilir aynı da olabilir (Günay, 2018). Bunun için yazarın söylediklerinin bağlam içerisinde ve bakış açılarına göre değerlendirilmesi gerekmektedir. Dil, soyut olan bir gösterge değil; anlam kazandığı toplumda oluşan ve yapısı gereği çiftsesli olan bir yapıdır. Modern dünyada ise -özellikle romanlarda- öznenin yükselişe geçmesi çiftsesliliğin yerine teksesliliğin hâkim olmasına neden olmaktadır.

Tekseslilikte karakterler, yazarın dünyasına ve bilincine aittir. Bu durumda karakterler kendilerine ait bir söylem oluşturmazlar. Bu karakterler sessiz bir nesne hâline dönüşmüş olurlar (Bakhtin, 2004). Kendi söylemini oluşturmamayan karakterler, eser içinde rahatça hareket edemez, fikrini belirtmez sadece yazarın yönlendirmelerini takip eden bir nesne olur.

Cumhuriyet dönemi sanatçılarından olan Reşat Nuri Güntekin'in kaleme aldığı "Gamsız'ın Ölümü" adlı hikâye, çiftsesli ve tek sesli söylem açısından incelenmiştir. Hikâye, toplum içinde güncel tartışma konusu olan hayvan haklarıyla ilgili farklı bakış açılarını bir araya getirdiği ve çocuk hassasiyetiyle ilgili güçlü betimlemeler yaptığı için materyal olarak uygun bulunmuştur. Mahalle köpeği olan Gamsız'a karşı farklı bakış açısıyla yaklaşan insanların yaşadıkları olayları çok yönlü bir atmosferde ortaya koymaktadır. Güntekin'in eserini yazarken çokselsliliği kullandığı ve çocukların, yetişkinlerin, hayvanların dünyasından kesitler sunduğu görülmektedir. Hikâye, okuyucunun her karakterin gözünden değerlendirme yapma fırsatı yakaladığı bir olay örgüsüne sahiptir. Hayvanlara karşı duyarlı olanların yanında tam tersi onları bu düzenin içinde fazlalık olarak gören kişiler aynı bağlam içinde yer almaktadır. Bunun yanında hayvanların gözünden dış dünyanın ve insanların nasıl görüldüğü gibi birden çok bakış açısı kazandırmaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Reşat Nuri Güntekin'in "Gamsız'ın Ölümü" adlı hikâyesinin çiftsesli ve tek sesli söylem açısından incelendiği bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi olan durum çalışması tercih edilmiştir. Merriam'e (2013) göre durum çalışması, sınırlı bir sistemin derinlemesine incelenmesidir.

Araştırmanın Materyali

Araştırmada, Reşat Nuri Güntekin'in (1889-1956) kaleme aldığı "Gamsız'ın Ölümü" hikâyesi çiftsesli ve tek sesli söylem açısından ele alınmıştır. Bunun yanında hayvanlara yönelik toplumsal tutumlar, insanlar ve hayvanlar arasında oluşan duygusal bağ, insani duygular gibi temalar açısından da inceleme yapılmıştır. Çiftsesliliğin hâkim olduğu hikâyede, toplum içindeki çeşitli gruplar karakter olarak seçilmiş ve farklı bakış açılarına yer verilmiştir. Bu nedenle çiftsesli ve tek sesli söylemin irdelenmesi açısından oldukça elverişli bir metin olarak görülmüş ve incelenmeye değer bulunmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmada, "Gamsız'ın Ölümü" adlı hikâye, Türk Dil Kurumu tarafından 6. baskı olarak çıkarılan Güzel Yazılar: Hikâyeler-1 kitabından alınmıştır. Çalışma içerisindeki hikâye alıntıları da bu kaynaktan yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizleri, Rus kuramcı Mikhail Bakhtin tarafından ortaya atılan çiftseslilik ve tek seslilik metotlarına göre yapılmıştır. Mahalle köpeği olan Gamsız'a karşı çocukların, öğretmenlerin ve belediye çalışanlarının farklı bakış açıları ele alınmıştır. Çiftsesli ve tek sesli söylem doğrultusunda metin içindeki karakterlerin; sokak hayvanlarıyla ilgili düşünceleri, bakış açıları, ön yargıları ve tutumları metin içi alıntılar yoluyla incelenmiştir. Bu doğrultuda farklı toplumsal grupların hayvanlara karşı bakış açısı sorgulanmış, insanlar ve hayvanlar arasındaki bağ ele alınmıştır.

Bulgular

Reşat Nuri Güntekin, ülkenin çeşitli yerlerinde müdürlük, başöğretmenlik, edebiyat öğretmenliği gibi görevlerde bulunmuştur. 1947 yılında Millî Eğitim Vekâleti Başmüfettişliği'ne getirilen Güntekin, bu görevleri sebebiyle Anadolu'yu doğrudan gözlemleme fırsatı yakalamıştır. Bu nedenle eserlerinin kahramanlarını çoğunlukla Anadolu'da görev yapan öğretmenlerden ve doktorlardan seçmiştir. Türkçeyi güzel ve sade kullanma gücü sayesinde geniş okur kitlesine ulaşan yazar, olay hikâyeciliği anlayışını benimsemiştir. Maupassant tarzı olarak da bilinen bu hikâyecilikte olay; serim, düğüm ve çözüm etrafında şekillenir. Olay örgüsü temel unsurdur. Hikâye, çatışma üzerinde kurgulanır ve çözüme doğru ilerlenir. Çiftsesli söylemin baskın olduğu ve hayvan sevgisinin farklı bakış açılarına göre ele alındığı metin, ileti olarak çok katmanlı, içerik açısından ise duygusal bir yapı kazanmıştır.

İnsandan Daha Vefakâr Bir Mahlûk: “Gamsız”

“Gamsız'ın Ölümü” adlı hikâyede olay, talebe bayramında yaşanmaktadır. O gün tüm öğrenciler, büyük bir telaş ve heyecan içinde bayram hazırlıklarına devam etmektedir. Yazar, en büyüğünün daha altı yaşında olduğunu belirttiği bu hikâyedeki çocukların hazırlıklarını, telaşlarını canlı bir çiçek bahçesine benzetmektedir. Akşehirli'ye (2011) göre bu benzetme rastgele seçilmemiştir. Anaokulu, öğrencilerin hayatı yeni yeni öğrendikleri, hayat içinde filizlendikleri bir eğitim kurumudur. Bu nedenle öğrenciler renkli çiçeklere benzetilerek, hayatın başlangıcı ile çiçek tarlası arasında bir bağlantı kurulmuştur.

“Hazırlık, dehşetti. Bahçe, renk renk elbiselerle canlı bir çiçek tarlasına dönmüştü. Erkek çocuklar, yeni potinlerini siliyorlar, kızlar birbirlerinin saçlarını düzeltiyorlar, çözülmüş kuşaklarını bağlıyorlar, düğmelerini ilikliyorlardı.” (TDK, 2016: 50).

Hikâyenin sonunda Gamsız'ın ölümüyle beraber bu benzetme de değişmiş ve çiçekli tarladan ölümü hatırlatan mezar sessizliği tasvirine geçilmiştir. Yazar, zıt benzetmeler yoluyla metin içi duygu değişimini yansıtmış ve çiftsesli söylem elde edilmiştir.

“Çocukların neşesi birdenbire sönmüş, çayıra bir eski mezarlık sükûtu çökmüştü. Bazıları sızıldanıp ağlıyorlardı. Yapılacak bir şey yoktu.” (TDK, 2016: 54).

Güntekin, bu hikâyede şahıs kadrosunda öğretmenlere yer vermiştir. Fakat burada öğretmenler ön planda değil daha çok hikâyeyi tamamlayıcı unsur görevinde kullanılmıştır. Asıl karakter hikâyeye de adını veren “Gamsız”dır. Gamsız, bir mahalle köpeğidir. Yazar köpeği tasvir ederken onu insanlaştıran benzetmeler yapmıştır:

“Gamsız, sarı tüylü ihtiyar bir mahalle köpeği idi. İnsan gibi anlayışlı, fakat insandan daha vefakâr bir mahlûktu.” (TDK, 2016: 51).

Gamsız, tüm mahalle tarafından tanınmakta ve mektebin tüm gezilerinde olduğu gibi bu gezide de başı çekmekteydi. Buradan anlaşıldığı gibi Gamsız, okulun vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Öğrenciler bu köpekten korkmamakta ve sevimli bir arkadaşları gibi kabullenmektedirler. Yazar, Gamsız'a bu adın verilmesinin nedenini hikâyede açıklamaktadır. Adı Gamsız olmasına rağmen çok acılar çekmiştir çünkü birkaç sene evvel dört yavrusu belediye tarafından zehirlenmiştir. Gamsız, buna çok üzülmüş ve bir süre çok sevdiği mahalleye bile uğramamıştır.

Hikâyenin ilerleyen bölümlerinden anlaşıldığına göre Güntekin, yukarıda ifade edilen “insan” ifadesi ile yetişkin bireyleri işaret etmektedir. Çünkü hikâyedeki mahalle köpeğine karşı anaokulu öğrencileri son derece vefalıdır. Gamsız, zehirlenip acı içinde kıvrılırken onu

birakmayıp yanında duranlar, onun için dua edip gözyaşı dökenler anaokulu öğrencileridir. Fakat öğrencileri korumak ve talebe bayramını sorunsuz atlatmak için Gamsız'ı kaderine bırakmak isteyenler öğretmenler ve hademelerdir. Mahalle köpeklerine zehirli ekmek verenler ise belediye çalışanlarıdır. İşte bu çoğulculuk ve bireylerin karşıt görüşlerinin belirtilmesi monolojikleşmenin önüne geçmiş çiftsesli söylemin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bakhtin (2004) metinde birbirleriyle iç içe geçmiş anlamların yer almasının monolojik söylemlerin oluşmasının önüne geçtiğini belirtmiştir.

Karşıt Görüşlerin Meydana Getirdiği Çiftsesli ve Teksesli Söylem

Günümüzde sokak hayvanları; doğal yaşam ortamlarının yok edilmesi, düzenli ve yeterli beslenememeleri, sağlık sorunları yaşamaları, kötü muameleye maruz kalmaları vb. (Tamzok, Kük ve Çobanoğlu, 2013) nedenlerle zorluklar yaşamaktadır. Değişen yasalara rağmen belediyeler tarafından kısırlaştırma faaliyetlerinin başarıyla yürütülememesi, barınakların koşullarının yetersiz olması sokaklarda köpek sayısının artmasına yol açmıştır. Bu nedenle son zamanlarda köpeklerin insanlara saldırdığı haberleri sık sık gündeme gelmektedir (Daşar, 2024). 2024 yılında hayvanlarla ilgili olan yasada değişiklik yapılmış ve sokak köpeklerinin toplatılması konusu gündeme gelmiştir. Bu konu, uzun süre gündemde kalmış ve toplum arasında farklı görüşlerin ortaya atılarak tartışılmasına neden olmuştur.

Hikâyede çocukların, öğretmenlerin ve belediyelerin hayvanlara olan bakış açıları birbirinden farklıdır. Metindeki fikirleri monolojik olarak tek bir fikre indirgemek yerine farklı görüşleri ve düşünceleri okuyucuya duyurabilmek, var olan gerçekliğin birden fazla cephesinin metin içinde yer almasını sağlamaktadır (Baş, 2019). Farklı objelerin oluşturduğu bakış açıları da anlatımı çok katmanlı hâle getirmektedir (Bakhtin, 2004). Bu durum, metinde söyleyişi zenginleştirerek çiftsesli söylemi oluşturmaktadır. Mahalle köpekleri, çocuklar tarafından çok sevilmesine rağmen bazı kesimler tarafından istenmemektedir. Olay örgüsündeki çatışma da bu noktada başlamaktadır.

“Galiba serseri ve kalender meşrebi için ona mahallede “Gamsız” demişlerdi. Fakat hakikatte o, köpeklerin en gamlısı idi, birkaç sene evvel büyük bir mateme uğramıştı. Dört yavrusunun birden zehirlendiğini, gözünün önünde kıvrana kıvrana öldüğünü görmüştü.” (TDK, 2016: 51).

Hikâye içerisinde çocuklar ile belediyenin mahalle hayvanlarına karşı zıt bakış açıları yazar tarafından sorgulanmakta ve eleştirilmektedir. Aslında Gamsız; gözü açık ve zehirli ekmekleri yemeyen, düşmanlarını iyi tanıyan bir köpektir ama yavrularının ölümüne o kadar üzülmüştür ki artık ölmek istemektedir. Hikâye içindeki bu farklı ve karşıt görüşler ile çiftsesli söylem desteklenmiştir.

“Bilmem yalan, bilmem doğru, mahalle kadınları onun için bir vak'a anlatırlardı. Gamsız, güya çocuklarının ölümünden sonra yaşamak istememiş... Belediye kulübelerinin karşısında durup boynunu bükmüş, yalvarır gibi kesik kesik uluyarak, çocuklarını öldüren yiyecekte istemiş... Hatta bir defasında zehirlenmiş, fakat ölmemiş... Çok ıztırap çektikten, çok süründükten sonra tekrar ayağa kalkmış...” (TDK, 2016: 52).

Bu mahalle köpeği, tüm yaşadıklarından sonra sadece çocukların saf sevgisine güvenmektedir. Kendi hâlinde dolaşan ve sessizleşen köpek, ana mektebin arkasındaki viranede yaşayıp gitmektedir. Onu eğlendiren, neşelendiren şey ise sadece okulun bahçesindeki cıvıl cıvıl çocuklardır. Yazar, Gamsız'ın zaman zaman okulun bahçesine atladığını, çocuklarla oynadığını ve onların verdiği yemekleri yediğini ifade etmektedir.

“Çocuklara büyüklerden fazla emniyet ettiği, onlardan esaslı bir zarar gelmeyeceğini bildiği için miydi, yoksa onların da -kendi ölmüş küçükleri gibi- masum ve müdafaasız mahlûklar olduğunu hissettiği için mi böyle yapıyordu?” (TDK, 2016: 52).

Bakhtin’in ortaya koyduğu gizli diyaloji tekniğine göre yazar –konuşmacı- soru sorduğu zaman karşısındakinden herhangi bir cevap vermesini beklememektedir. Aslında ikinci konuşmacı oradadır ama gizlidir. Yazar, bu çiftseslilik sayesinde görünmez konuşucuya soru sorar, tepki gösterir, kendi ötesi dışına çıkar ve söylenmemiş sözleri işaret ederek okuyucuyu düşündürür (Bakhtin, 2004). Güntekin burada çocukların saflığını, temizliğini ve çıkarsız sevgilerini vurgulamaktadır. Öyle ki Gamsız, büyüklere değil çocuklara güvenmektedir. Onların kirlenmemiş dünyalarında kendine yer edinmiştir.

Yazar, büyükler ile çocukların sahip olduğu farklı bakış açılarını sorgulatmaya çalışmaktadır. Öğretmenler, çocukların Gamsız’a olan sevgilerinden dolayı onu koruyup kollamaktadırlar. Özkul’un (2013) yaptığı araştırmalardan edinilen sonuca göre toplumun eğitim düzeyi arttıkça hayvanlara karşı gösterilen tutum da pozitif yönde artmaktadır. Meslek grubunda yer alan öğretmenlerin en yüksek pozitif tutumu sergilediği de bu çalışmanın sonuçlarından biridir. Fakat hikâyenin son kısmından da anlaşıldığı gibi öğretmenler, çocuklar sevdiği için köpeğin etrafta dolaşmasına izin vermektedirler.

“Öğretmenler, bu altın sarısı gözlerinde mahzun bir vefa ile bakan, çocukların her nazına, her cevrine tahammül eden ihtiyar sokak köpeğini kovmamışlar, bilâkis gizli gizli himaye etmişlerdi. Hasılı, Gamsız, mektebin hademesi, kapıcısı nevinden bir emektar, küçüklerin en sevgili bir arkadaşı olmuştu.” (TDK, 2016: 52).

Gamsız, her ne kadar okulun maskotu olarak herkes tarafından kabul görse de zehirlendiği zaman öğretmenlere göre artık uzak durulması gereken bir varlık durumuna gelmiştir. Çünkü öğrenciler bu duruma çok üzülmüş ve herkesin neşesi kaçmıştır. Öğretmenler, talebe bayramının bu sebep yüzünden kötü bitmesine izin vermek istememektedir. Öğrenciler, Gamsız’ı yalnız bırakmak istememelerine rağmen öğretmenler çocukların gösterdiği vefalı duruşu sergilemez ve onları uzaklaştırmaya çalışırlar. Buradaki çatışma, öğretmenin çocuk anlayışı ile çocukların duyarlılıkları arasındaki farktan kaynaklanmaktadır (Akşehirli, 2011). Çünkü öğretmenler ile Gamsız arasında herhangi bir duygusal bağ yoktur.

“Mektebin pek sevgilisi de olsa, bir köpek yüzünden bir bayramın küçüklere zehir olmasına müsaade edilemezdi. Öğretmenlerden biri:

-Çocuklar, korkmayın... Siz bilmezsiniz... Gamsız, bir kere daha zehirlendi de kurtuldu... Ona bir şey olmaz... Haydi, oyununuza! diye bağırды.

Küçükleri, yarı zorla dağıtmağa başladılar. Bazıları ağlamağa devam ediyor, bazıları hocanın sözleriyle kendilerini teselli ederek: “Gamsız, gayretlidir... Bir şey olmaz!” diyorlardı. Hatta küçük ellerini açarak onun için dua edenler bile vardı.” (TDK, 2016: 54-55).

Hikâyenin bu kısmında tek sesli söylem karşımıza çıkmaktadır. Öğretmenler, yaşanan durumu sadece kendi açılarından değerlendirmekte ve bunu dile getirmektedirler. Çocuklarla duygudaşlık kuramamaktadırlar. Bakhtin’e (2004) göre kahramanlar, ötekini gönülden olumlayamadıkları başka deyişle diğer karakterlerle doğrudan bir bağ kuramadıkları için tek sesli bir söylem ortaya çıkmaktadır.

Mektepler, toplum hayatını yansıtan mekânlardır. Yazara göre buralar “insan cemiyetlerini yansıtan birer numunelerdir.” Toplumsal sınıflar buralarda da vardır. Her öğrencinin bir hikâyesi

vardır. Yazara göre Gamsız, özellikle kendini bu çocuklara yakın bulmaktadır. Güntekin'in topluma karşı oluşturduğu izlenimlerini, bakış açısını okuyucuya duyurması çiftsesli söylem açısından değerlendirilebilir.

“Ana mektepleri, insan cemiyetlerinin küçültülmüş numûneleri gibidir. Orada da fakirlik, kılıksızlık, aileye ait bir leke... gibi sebeplerle sosyete haricinde bırakılan, yahut vakitsiz bir inziva meyliyle evinden kaçan “yalnız”lar vardır. Gamsız bilhassa bu küçük “yalnız”larla arkadaşlık eder, bahçenin bir köşesinde onlarla ağır ağır dolaşırdı. Küçük kalplerinde söylenemeyecek dertler ve infialler taşıyanlar, onun çamurlu ayaklarını, elleri içine alarak konuşurlardı.” (TDK, 2016: 52).

Köpekler, onunla ilgilenen çocuklar hasta olduğunda rahatlatıcı, korktukları zaman destekleyici ve oyun arkadaşı olmaktadır. Hikâyede “Gamsız, hâline göre hasta bakıcılığı bile etmiş, bir gün bahçede koşarken yere yuvarlanan bir miniminin berelenmiş dizini diliyle yalamıştı.” ifadesiyle bu durum örneklendirilmektedir. Hayvanlarla kurulan ilişkilerin insanlara rahatlık ve saygınlık sağladığı ve hayvanların bir sırdaş olarak görüldüğü sonuçlarına ulaşılabilmektedir (Kahraman vd., 2024). Çocuklar ve mahalle köpeği arasında da kurulan bu bağ sayesinde zorda kalan her çocuğun yardımına koşan, onlara yardım eden Gamsız, çocuklara karşı vefalı bir yol arkadaşlığı yapmaktadır.

Çiçek Tarlasından Mezarlık Sükûta: Gamsız'ın Ölümü

Hayvan besleyen, onların bakımını yapan çocukların, hayatta karşılaştıkları problemleri iyi çözdüğü, herkese karşı daha paylaşımcı olduğu, insanlara karşı da ilgiyle yaklaştıkları belirlenmiştir (Edenburg, 2002). Ayrıca çocukların hayvan beslemelerinin hem sosyal hem de psikolojik açılarından olumlu yönde etkileri olduğuna yapılan çalışmalardan ulaşılabilmektedir (Büyükcebeci ve Yılmaz, 2019). Hikâyede, çocuklar ile Gamsız arasında duygusal bağ oluşmuştur. Yazar bunu *“küçüklerin en sevgili bir arkadaşı olmuştur.”* ifadesiyle belirtmektedir. Bu nedenle Gamsız'ın ölümünden en çok öğrenciler etkilenmiştir.

Hikâyenin sonuç kısmında, tüm hazırlıkların tamam olup yola çıkıldığı zaman Gamsız'ın her zamankinden daha sessiz ve durgun olduğu göze çarpmaktadır. Yemyeşil, gölgelik ırmak kenarında öğrenciler cıvı cıvı oyunlar oynamakta ve eğlenmektedir. Bir ara öğrencilerle eğlenip oynayan Gamsız ise bir anda iki taşın arasında kıvrılıp yatmaya başlamıştır. Çocuklar, Gamsız'da bir farklılık olduğunu hemen anlayıp onun yanına gitmişlerdir. Fakat Gamsız, en sevdiği oyun arkadaşlarını bu sefer yanında istememektedir. Aksine onlara dişlerini gösterip hırlamaktadır. Gamsız ile öğrenciler arasında sözsüz bir iletişim vardır. Kahramanlar arasındaki bu çift yönlü, canlı, etkileşimli ilişki, çiftsesli söylemin temelini oluşturmaktadır (Toprak, 2017).

“Gamsız, hastaydı. Çocuklar derhâl bunu fark ettiler. Yemek götürdüler. O, verilen yiyecekleri yemiyor, ara sıra titizleşiyor, yalnız bırakmaları için yalvarır gibi dişlerini çıkararak hafif hafif bağıırıyordu.” (TDK, 2016: 53).

Tedirgin bir şekilde olanları izleyen öğretmenler ise öğrencileri Gamsız'dan uzak tutmaya çalışmaktadır. Olağandışı bir durum olduğu Gamsız'ın her hâinden bellidir. Ama çocuklar Gamsız'dan uzaklaşmak istememektedir. Gamsız'ın çocuklara gösterdiği vefayı şimdi de onlar ona gösteriyorlardı. O sırada bir öğrenci Gamsız'ın sabah köşe başındaki süprüntüde bir şeyler yediğini gördüğünü söyledi. Bu demek oluyordu ki Gamsız'a da diğer köpeklerle beraber zehirli ekmek yedirmişlerdi. Gamsız zehirlenmişti. Sabahtan beri yaşanan neşe, eğlence bir anda bitmiş ve yazarın ilk başta dediği *“çiçek bahçesi”* yerini *“eski mezarlık sükûtu”*na bırakmıştır.

Öğretmenler ise bu günün böyle bitmesini istememektedir. O yüzden çocukların eski neşesini yerine getirmek için bayram alanını biraz daha uzaktaki yeşillik alana taşımaya karar vermişlerdi. Oysa öğrencilerin akli, acı içindeki Gamsız'daydı. Aralarında bir teşkilat kurup belirli aralıklarla gelip onu kontrol etmeye karar vermişlerdi. Çocukların Gamsız'a karşı sevgi bağının ne kadar güçlü olduğu buradan anlaşılmaktadır. Çocuklar Gamsız'ı kendi hâline bırakıp eğlencelerine devam etmemişlerdir. Biricik arkadaşlarını merak edip sürekli yanına gidip gelmişlerdir.

“Çocukların arasında derhâl gizli bir teşkilat yapılmıştı. Üç beş dakikada bir talebeden ikisi kayboluyor, gizlice Gamsız'ı görmeğe giderek ondan haber getiriyordu. Havadis, derhâl küçükler arasında yayılıyor, en miniminileri bile bunu öğretmenlerden saklıyordu.” (TDK, 2016: 55).

Hikâyenin burasında öğretmenler ile öğrenciler arasında karşıt bir tutum vardır. Öğrenciler Gamsız'ı merak etmektedir, öğretmenler ise bu bayramın böyle bitmesini istememektedir. Birbiriyle çelişen bu durumlar çiftsesliliği oluşturmaktadır. Öğrencilerin, öğretmenlerin ve belediye çalışanlarının oluşturduğu zıt gruplar ortaya çıkmakta ve çiftseslilik somutlaştırılmaktadır.

Gamsız ise artık ölmek üzeredir. Her tarafı kan içinde kalmıştır ve acı bir şekilde ulumaktadır. Çocuklar artık daha fazla korkmakta ve Gamsız'ın yanına yaklaşmamaktadır. Acı içindeki Gamsız, biraz olsun rahatlayabilmek ve belki acılarından kurtulabilmek için ırmağa doğru koşmaya başlamıştır. Köpeğin hızlıca koştuğunu gören ırmak kenarındaki bir çocuk ise suya düşmüştür. O an Gamsız, bir an duraklamış ve hemen ırmağa atlayıp öğretmenler gelene kadar çocuğu suyun yüzeyinde tutmuştur. Hikâyenin giriş kısmında söylenen “insandan daha vefakâr bir mahlûktu.” düşüncesi bu bölüm ile desteklenmiştir. Yazarın –kahramanın- benimsediği düşüncüyü savunması çiftsesli söylem için zemin oluşturmaktadır (Bakhtin, 2004). Burada Güntekin, hikâyede yer alan farklı gruplar içerisindeki tarafını belli etmiştir. Ona göre hayvanlar vefalı canlılardır ve onlara karşı da öyle davranılması gerekmektedir.

“Gamsız, bu kazayı görünce birdenbire durdu. Yolunu değiştirdi. Tahta köprüye koştu. Çocuğun arkasından suya atıldı. Onu ağzıyla eteğinden yakaladı. Öğretmenler yetişinceye kadar onu suyun yüzünde tuttu.” (TDK, 2016: 56).

Hikâyede hep vefalı olmasıyla tanıtılan Gamsız, sonuç bölümünde de akıllarda böyle kalarak hayatını kaybetmiştir. Çocuğun hayatını kurtarmış ama artık gücü kalmamıştır. Kendisini ırmağın serin sularına bırakmış ve yavaş yavaş çocuklarının gözleri önünde kaybolup gitmiştir.

“Sonra, artık takati kesilmiş gibi kendini bıraktı. Bir iki kere daldı, etrafındaki suları köpürttü ve öldü. Kaskatı kesilmiş vücutu, suyun hafif akıntısına uyarak yavaş yavaş uzaklaştı.” (TDK, 2016: 56).

Çok yönlü bakış açısı sunan, toplumsal zıtlıkları sorgulayan ve çiftsesli söylemin ağır bastığı “Gamsız'ın Ölümü” aynı zamanda günümüz dünyasında hâlâ tartışılacak hayvan haklarıyla ilgili çalışma konusu yapılabilecek bir hikâyedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bakhtin tarafından ortaya atılan çiftsesli ve tek sesli söylem metoduyla ilgili alanyazında çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Alanyazında konuyla ilgili eksikliği gidermek ve alana katkı sağlamak için bu çalışma yapılmıştır. Baş (2019) tarafından “Kimlik Arayışından Bireyselleşmeye: Cihan Aktaş'ın Seni Dinleyen Biri Romanında Çiftsesli Söylem” adlı çalışmada başkarakter olan Meral'in kullandığı ifadeler çiftsesli söylemi oluşturmaktadır. Meral'in ve diğer kahramanların bireyselleşme yolundaki gizli polemik ve diyalog ifadeleri Bakhtin'in metotları doğrultusunda incelenmiş ve romanın çiftsesli unsurlara sahip olduğu tespit edilmiştir.

Ergeç'in (2018) *"Bahtin'in Diyalojik Kuramı Çerçevesinde Modern Türk Romanına Bir Yaklaşım"* adlı doktora tezinde belirlenen on roman Bakhtin'in diyaloji kuramından hareketle incelenmiştir. Seçilen romanların diyalojik, polifonik ve heteroglot özelliklerin tümünü birden taşımasına dikkat edilmiştir. Romanlardaki karakterlerin söylem tipleri analiz edilmiş ve çokseslilik unsurları incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda romanların çoksesli olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca incelenen romanlar ile modern Türk romanı ve diyaloji arasındaki ilişki ortaya çıkarılmıştır. Çalışmanın sonuç kısmında, romanlar türsel ve dilsel açıdan irdelenmiş ve eserlerin heteroglot nitelik taşıdıkları saptanmıştır.

Toprak'ın (2017) hazırladığı, *"Bakhtin'in Diyaloji ve Heteroglossia Kavramları Bağlamında Alev Alatlının "Orda Kimse Var Mı?" Roman Dizisinde Çokseslilik"* adlı yüksek lisans tezi üç temel başlık etrafında oluşturulmuştur. Bu başlıklar, Bakhtin'in oluşturduğu özgün kavramlar üzerinden "diyalojik söylem, çoksesli romanda diyalog kurgusunun karakteristikleri, çokseslilikte heteroglossia (çok dilli) yapı" olarak belirlenmiştir. İncelenen eserde diyalogların çoksesli bir yapıda kurgulandığı tespit edilmiş, hem anlatıcı hem karakterlerin söylemlerinin harmanlanarak çok anlamlı ve çok dilli bir yapı oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Baltacı (2023) tarafından yapılan *"Circe ve Ariadne Romanlarının Bakhtin'ci Analizi: Heteroglosya, Çok Sesslilik ve Diyaloji"* adlı yüksek lisans tezinde belirlenen iki roman çok anlamlılık, çokseslilik ve diyalojizm açısından incelenmiştir. Çalışmanın teorik kısmı, Bakhtin'in "Romanda Söylem" makalesinden faydalanılarak oluşturulmuştur. Romanlardaki mitolojik karakterler, farklı perspektiflerden değerlendirilmiş ve erkek egemen kültür içindeki varoluşlarına odaklanılmıştır. Romanlarda, birden fazla anlatıcının sesinin kullanıldığı sonucuna ulaşılarak mitleştirme geleneği irdelenmeye çalışılmıştır.

Bu çalışmada, alan yazın incelemesi doğrultusunda ilahi bakış açısıyla yazılan "Gamsız'ın Ölümü" hikâyesi çiftsesli ve tek sesli söylem açısından ele alınmıştır. Hikâyede çiftsesli söylemin ağırlıkta olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yazar, farklı toplumsal grupların hayvanlara karşı bakış açılarını ele almış ve vefakâr bir mahalle köpeği üzerinden olay örgüsünü oluşturmuştur. Anaokulu öğrencileri ve Gamsız arasında herhangi bir çıkar ilişkisi olmadan kurulan bağ, diğer insanlar tarafından -mahalledeki kadınlar- anlaşılmaktadır. Mahalle köpekleri, öğretmenler için sadece çocuklar sevdiği için göz yumulan bir varlıktır. Belediyeler tarafından ise istenmeyen ve her fırsatta zehirlenmeye çalışılan, toplum dışına sürülen canlılardır. Yazar; hiçbir karakterin adına, cinsiyetine, özelliklerine yer vermemiştir. Çünkü hikâye tüm topluma seslenmekte ve herkese mal edilmektedir.

Sokak hayvanlarıyla ilgili günümüzde tartışılan konular "Gamsız'ın Ölümü" adlı hikâyede de karşımıza çıkmaktadır: Mahalle köpeklerine zehirli ekmek vererek onları zehirleyen belediyeler, köpeklere karşı sadece "bir hayvan" bakış açısıyla yaklaşan öğretmenler, bir de özellikle Gamsız'a karşı derin bir sevgi ve vefa örneği sergileyen anaokulu öğrencileri. Tüm bu zıtlıklar hikâyede çiftsesli söylemi oluşturmaktadır.

Hikâyede yer yer tek sesli söylemlere de yer verilmektedir. Gamsız'ın zehirlendiği anlaşıldığı sırada öğretmenlerin öğrencileri ondan uzaklaştırmak istemeleri buna örnektir. Öyle ki bu sırada öğretmenler sadece talebe bayramının sorunsuz bir şekilde bitmesini istemektedirler. Gamsız ile öğrenciler arasındaki duygusal bağı önemsememektedirler. Ayrıca belediye çalışanlarının sadece verilen görevi yerine getirip mahalle köpeklerine zehirli ekmekler vermeleri tek sesli söylemi ortaya çıkarmaktadır. Sadece tek bakış açısına sahiptirler. Tek bir sesi ve düşüncüyü temsil etmektedirler. Çok katmanlı bir düşünce yapısı yoktur. Farklı fikirlere, seslere, bakış açılara kapalı oldukları için anlamsal zenginliğin ortaya çıkmasına engel olmaktadır.

Güntekin, öğretmenlik mesleğinde aktif olarak rol aldığı için çocuk dünyasının duyarlılığına hâkim olan ve güçlü gözlem yeteneği olan bir yazardır. Çocuğa göreliğin ve çocuk hassasiyetinin güçlü betimlemelerle sağlandığı hikâye, çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Çiftsesli söylemin ağır bastığı “Gamsız’ın Ölümü”; anlamsal derinliği olan, farklı bakış açılarının bir araya getirildiği, çok katmanlı yapıdan oluşan bir edebiyat ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle hikâyenin hayvan bakımının, sevgisinin, çocuk duyarlılığının konu edinildiği çalışmalarda materyal olarak kullanılması önerilebilir.

Kaynakça

- Akşehirli, S. (2011). “Çocuksu duyarlılık” kavramı bağlamında Reşat Nuri Güntekin’in Gamsız’ın Ölümü hikâyesi. *Summer*, 6(3), 439-446. <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.2398>
- Aktulum, K. (2007). *Metinlerarası ilişkiler*. Öteki Yayınevi.
- Azeri, S. (2010). Mihail M. Bahtin. (V. Çetin, Ed.). *1900’den günümüze büyük düşünürler*. (2. cilt). Etik Yayınları.
- Bakhtin, M. M. (2004). *Dostoyevski poetikasının sorunları*. (C. Soydemir, Çev.). Metis Yayıncılık.
- Baltacı, G. (2023). *A Bakhtin’ian analysis of Madeline Miller’s Circe and Jennifer saint’s Ariadne: Heteroglossia, polyphony and dialogism in the novels*. [Master’s thesis]. İstanbul Yeditepe Üniversitesi.
- Baş, M. K. (2019). Kimlik arayışından bireyselleşmeye: Cihan Aktaş’ın “Seni Dinleyen Biri” romanında çiftsesli söylem. *Erdem* (76), 47-64. <https://doi.org/10.32704/erdem.572847>
- Büyükcebeci, A., ve Yılmaz, H. (2019). Evcil hayvan beslemeye karşı yaklaşımın bazı kişilik özellikleri açısından incelenmesi. 3. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi (ICOESS)*, Muğla.
- Çakmakçı, M. (2009). Mikhail Bakhtin: Edebiyatın gerekçelendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 98-109.
- Daşar, E. (2024). Sokak köpekleri saldırısının hayvan hakları ve belediye sorumlulukları bağlamında ulusal basında sunumu: Hürriyet, Cumhuriyet ve T24 örneği. *Intermedia International e-Journal*, 11(21), 218–236. <https://doi.org/10.56133/intermedia.1579036>
- Dendale, P. & Coltier, D. (2006). Eléments de comparaison de trois théories linguistiques de la polyphonie et du dialogisme. *Recherches Linguistiques*, 28, 271-299.
- Edenburg, N. (2002). The potential role for child development. *World Society for Protection Animals*, 24(1), 22–45.
- Ergeç, Z. (2018). *Bakhtin’in diyalojik kuramı çerçevesinde modern Türk romanına bir yaklaşım* [Doktora tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Fırıncioğulları, S. (2016). Mikhail Bakhtin ve romanın sosyolojisi. *Akademik Bakış Dergisi*, (54), 445-459.
- Günay, V. D. (2018). *Söylem çözümlemesi*. Papatya Yayıncılık.
- Gözün Kahraman, Ö., Korkut, A. ve Özçetin, E. (2024). Evcil hayvan sahibi olmanın çocukların psikolojik iyi oluşları üzerindeki etkisi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 26(3), 966-982. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.1137245>
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber*. (S. Turan, Çev.). Nobel Yayın Dağıtım.

- Özkul, T., Sarıbaş, T., Uzabacı, E. ve Yüksel, E. (2013). Türk toplumunun hayvan hakları kavramına yaklaşımının belirlenmesine yönelik bir araştırma: I. Demografik özelliklere göre tutum analizi. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 19(1), 167-171.
- Pamukcu, G. (2023). Çok sesliliğin edebiyattan dilbilime yolculuğu: Fransız & İskandinav akımlarının karşılaştırmalı incelemesi. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 63(2), 1161-1178.
- Tamzok, H., Kük, M. ve Çobanoğlu, N. (2013). Hukuki ve etik boyutlarıyla sokak hayvanları. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 245-280. https://doi.org/10.1501/sbeder_00000000056
- Terzioğlu, Ö. (2009). *Nâzım Hikmet ve sömürgecilik karşıtlığının poetikası*. Phoenix Yayınevi.
- Toprak, İ. (2017). *Bakhtin'in diyalojik ve heteroglossia kavramları bağlamında Alev Alatlının "Orda kimse var mı?" roman dizisinde çokseslilik* [Yüksek lisans tezi]. Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi.
- Türk Dil Kurumu (2016). *Güzel Yazılar: Hikâyeler-I*. (6. baskı). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Voloşinov, V. N. (2001). *Marksizm ve dil felsefesi*. (1. baskı). Ayrıntı Yayınları.

Benzerlik Taraması	<i>Turnitin aracılığıyla yapıldı.</i>
Etik Beyan	<i>Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.</i>
Etik Kurul Kararı	<i>Etik Kurul kararından muaftır.</i>
Mali Destek	<i>Çalışma için herhangi bir kurum ve projeden mali destek alınmamıştır.</i>
Çıkar Çatışması	<i>Çalışmada kişiler ve kurumlar arası çıkar çatışması bulunmamaktadır.</i>
Veri kullanılabilirliği	<i>Bu çalışmanın bulgularını destekleyen ek veriler, ilgili yazardan talep edilmesi halinde sağlanabilir.</i>
Yazar Katkısı	<i>İki yazar da makalenin geliştirilmesine ve yazılmasına eşit katkıda bulunmuşlardır.</i>
Katılımcı Rızası	<i>Katılımcı yoktur.</i>
Telif Hakları & Lisans	<i>Dergi, dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptir ve çalışmaları Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License altında yayımlanmaktadır.</i>